

Plajšev Jaka

Ilustriral E. Sajovic

Njegovo ime sem napisal čisto v ljudski govorici. Mislim, da sem mu s tem ohranil sto odstotkov njegove lepote, ki bi jo bilo sicer izgubilo, če bi ga napisal v vsej slovniški pravilnosti kot »Plaščev Jaka«.

Jaka je bil mož svoje vrste. Nedeljo za nedeljo je tlačil in vlekel v cerkvi pri orglah mehove in še vsak zapovedan praznik za nameček. Če njega ni bilo, je bilo v cerkvi vse narobe. Orgle se niso pravilno glasile, petje je pešalo, če ne popolnoma utihnilo, zakaj pevke so se rade opravičevale, da ne morejo peti brez orgel. Kdo je bil torej kriv, če je bilo v cerkvi slabo petje, kakor ta nesrečni Jaka.

V novejšem času je častitljivi stan orgelskih mehačev skoraj popolnoma izginili iz človeških vrst. Izpodrinil ga je električni ventilator, ki daje orglam potrebno sapo in še bolj potrebne glasove. Dobro, da Jaka ni več na svetu! Kako bi bil revež prenašal strašno ponižanje, ko bi ga bili odstavili od orgel in bi ga postavili v kot, češ doslužil si! Jaka med staro šaro! Namesto njega pa ves svet in še oblake vladajoča elektrika, — da bi jo koklja! Kdo ve, če ne bomo dočakali kdaj še časov, ko nam bodo igrali pri orglah še električni organisti! Sliši se, da so že iznašli stroj, ki zna note pisati, morebiti je tudi že rojen tisti slavní človek, ki bo iznašel še električnega organista. Jaka, blagor ti, ker ti ni bilo dano ućakati teh časov!

Jaka je bil sezonski delavec, kakor so zidarji, opekarji in drugi taki delavci, katerim je dovoljeno delati samo v letnem ali pa samo v zimskem času, kamor prištevamo tiste delavce, ki kidajo ali premetavajo sneg. Jaka je bil namreć krovec. Bil je torej eden izmed tistih, vedno bolj redkih delavcev, katere je izpodrinila moderna kultura. Moć je delal slamnate strehe. Koliko pa jih je še na svetu, ki znajo to umetnost! Sedaj prevladuje na strehah opeka, eternit in druge iznajdbe, katerim ljudje starega kova niti imena ne vedo.

Modrijanov študent, ki v poćitnicah ni imel nobenega pametnega dela, je večkrat pomagal Jaku pri prekrivanju slamnatih streh. Koli-kokrat je še pozneje pripovedoval, kako je Jaka po brezžičnem brzozjavu pošiljal s strehe dol svoje ukaze in želje. Kar na kratko.

»Prekla!«

»Trta!«

»Snop!«

Kratki, rezki ukazi so leteli s strehe, hitro in toćno je moral študent prinesti zaželjeno, če ne, je moral precej slišati Jakov vzdihljaj: »No, ali si zaspal! Kje pa si?«

Ali, kar je pa doćzivel z Jakom tistega dne, ko je prišla v vas Hobjanova Mica. Ta ženska je vselej prinesla s seboj novic cele koše iz domaće in sosedne ųupnije. Potem pa ji je šel jezik naprej in naprej, tako da so njene besede komaj dohajale njene misli. Prav v resnici se je morala truditi, da se v pripovedovanju ni kdaj zmotila.

Jaka je delal na strehi in vroće mu je bilo. Pa laćen je tudi že bil. In žejen. Malice pa ni hotelo biti od nikoder.

S strehe se je začulo mrmranje, ki je postajalo vedno glasneje. Nazadnje je prišlo že čisto glasno grmenje na dan, ki je dalo duška v besedi: »Ali je to ženšće iz Amerike prineslo, ker toliko ve!«

Žensče! — Jaka je rabil dosti neotesano besedo. Pa mu moramo oprostiti. Jaka je bil lačen in žejen in jezen. Vsak delavec pa je vreden svojega plačila pa tudi svoje hrane.

Prišla je pomlad in pogrnala je Jaka na strehe, prišla je zima in Jaka se je rad ali nerad moral ločiti od priljubljenih zračnih višav. Vesel naj naj bo, se je vsaj odpočil, si mislite vi. Da, tako si mislite, ali Jaka je pa mislil drugače. Poiskal si je za zimo novo delo: začel je nositi v loterijo.

Nositi v loterijo, torej zapravljati. Kako ste krivični! Jaka ni bil zapravljivec, vsa čast mu. Doma si je poiskal kos papirja, ga je razstrigel

na devetdeset listkov in nanje napisal številke od 1 do 90. Potem pa je šel s kupljenim dobitkom od hiše do hiše in je listke prodajal po dva krajcarja ali tudi samo po krajcarju. V nedeljo pa so šli ljudje gledat, katere številke so bile tisti teden dvignjene v Trstu ali v Gradcu, in kdor je zadel prvo dvignjeno številko, tistemu je prišel v roke Jakov dobitek.

Pri nabavljanju dobitkov je bil Jaka posebno iznajdljiv. Saj so tudi drugi ljudje, zlasti ženske, nosili v loterijo. Pa kaj? Navadno so kupile kakšno ruto, nekaj klobas, morebiti pomaranče ali fige. Jaka se za take sladkarije ni dosti menil. Kupil je gnojne ali senene vile, kupil nove grablje, kupil si koso in kosišče, kupil škaf za vodo in s temi in takimi dobitki je premamil marsikaterega gospodarja, ki bi bil rad poceni prišel do novega orodja. Če od nikogar drugega ni nič vzel, od Jaka je. Malo za to, da bi dobil novo orodje za nizko ceno, malo pa zato, da je spomladi lažje dobil Jaka na streho. Zakaj Jaka je gledal na tiste, ki so mu v zimi pomagali z loterijo prislužiti bore krajcarčke, Jaka je znal uslugo upoštevati s hvaležnostjo.

Na stara leta je pa Jaka obnemogel. Takrat mu pa ni kazalo drugega, kakor da si je omislil beraško malho in beraško palico in šel od kmeta do kmeta. In ker so kmetje vedeli, da je bil Jaka vse svoje žive dni priden in vesten delavec, so mu dosti radi dajali.

»No, ker nisi bil postopač, ti bom pa še malo dodala,« mu je govorila dobrosrčna Modrijanova mama in še nekatera druga gospodinja je vedela povedati isto pohvalo.

»Ne, mati, postopač pa res nisem bil. Streho sem naredil kakor za večnost, ali ne?« se je hitel hvaliti Jaka. »Vem, da streha še sedaj drži. Pa kdaj sem jo že delal! Ali ni tako?«

»Tako je, tako!«

»Kdo pa danes še zna streho delati, kdo!«

In Jaka je živel in umrl v prepričanju, da so ljudje začeli opuščati slamnate strehe zato, ker niso mogli najti njemu vrednega naslednika.

Ali ni to čudno? Troje služb oziroma poslov je izvrševal Plajšev Jaka. Pa vse troje je začelo z njim propadati: mehače izpodriva električna, krovce za slamnato streho moderni napredek pokrivanja, loterijo pa je pregnala postava.

